

20. maí, 2020

Ábendingar embættis landlæknis varðandi tillögur að endurhæfingarstefnu

Embætti landlæknis þakkar fyrir tækifæri til að koma með ábendingar við tillögur starfshóps, sem skipaður var af heilbrigðisráðherra um endurhæfingarstefnu.

Embættið telur mikilvægt að slík stefna liggi fyrir og tekur undir það álit sem kemur fyrir í tillögunum að núverandi fyrirkomulag endurhæfingar hér á landi beri þess merki að hafa þróast á löngum tíma án heildarstefnu eða stýringar. Nái fyrirliggjandi tillögur að endurhæfingarstefnu fram að ganga er líklegt að það stuðli að meiri skilvirkni og komi notendum þjónustunnar til góða.

Ljóst má vera að hlutverk starfshópsins var umfangsmikið og embættið telur að verk hans sé vandað og vel unnið. Við hæfi hafi verið að byggja á umfjöllun Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar um endurhæfingu og til fyrirmyndar er að tengja tillögur að stefnunni við *Heilbrigðisstefnu*. Þá telur embættið að vinna starfshópsins hafi öðlast meiri dýpt með því að nota bæði meginlegar og eiginlegar aðferðir við gagnasöfnun.

Helstu ábendingar embættis landlæknis varðandi tillögurnar eru eftirfarandi:

Í tillögunum kemur fram (bls. 31) að samkvæmt lögum eigi landlæknir að gera áætlun um gæðapróun og einnig kemur fram að það gildi þá líka um endurhæfingarþjónustu, til dæmis varðandi færnimælikvarða eða leiðbeiningar og skilmerki fyrir tilvísun í endurhæfingu. Æskilegt er að umorða þetta m.t.t. fyrirliggjandi áætlunar landlæknis um gæðaaætlun sem var sett fram og staðfest af heilbrigðisráðherra árið 2018. Í lögum um landlækni og lýðheilsu nr. 41/2007 er þess getið að heilbrigðisstofnanir og heilbrigðisstarfsmenn skulu við gerð gæðaaætlana taka mið af staðfestri áætlun landlæknis um gæðapróun. Í áætluninni kemur fram hvert er hlutverk landlæknis og hvert er hlutverk veitenda heilbrigðisþjónustu varðandi gæðapróun. Einnig er gerður skýr greinarmunur á svokölluðum landgæðavísunum sem landlæknir setur fram og valgæðavísunum sem veitendur heilbrigðisþjónustu setja fram. Þá kemur fram að veitendur heilbrigðisþjónustu skuli skila árlega gæðauppgjöri til embættisins og Sjúkratrygginga Íslands eftir atvikum, sem byggir á ákveðnum lykilkáttum og er ætlað að sýna árangur hvað snertir gæði og öryggi þjónustunnar. Heppilegt væri að vísa til áætlunarinnar í tillögunum og þeirra þátta sem skipta sérstöku máli í þessu samhengi, svo sem í umfjöllun á bls. 31 og einnig á bls. 36 þar sem fjallað er um gæðamælingar.

Til bóta hefði verið að fjalla einnig um endurhæfingu þeirra sem glíma við geðræna sjúkdóma og/eða áfengis- og vímuefnavanda. Jákvætt er að nú sé í undirbúningi mat á meðferðarúrræðum á sviði geðheilbrigðismála og að í kjölfarið verði lagðar fram tillögur á því sviði sem munu ná yfir allt meðferðarferlið, þar meðtalda endurhæfingu.

Æskilegt hefði verið að fjalla meira um styrkleika notenda þjónustunnar og hvernig hægt sé að virkja þá svo og nærsamfélag þeirra. Þá hefði mátt fjalla um gildi fjölskyldunálgunar og fræðslu fyrir þá sem búa með þeim sjúka.

Brýnt er að gefa meiri gaum að hæfingu/endurhæfingu barna með langvinna sjúkdóma og/eða fötlun og væri kjörið að fjalla um það í endurhæfingastefnu. Þessi hópur þarf mun meiri athygli og ekki síður foreldrar þar sem krefjandi er að sinna barni með flóknar þarfir, þar sem umönnum er oft ekki á færi eins og bjargráð samfélagsins oft ekki nægjanleg. Foreldrar þessara barna þurfa oft en ekki að vera langtímum frá vinnu/skóla og skapar það mikla óvissu.

Minnt er á að börn og ungmenni sem hafa fengið þjónustu frá Þroska- og hegðunarstöð, BUGL og/eða Greiningarstöð ríkisins hafa orðið undir í umræðu undanfarna áratugi þegar kemur að langtíma meðferð og/eða endurhæfingu og því hefði verið æskilegt að fjalla nánar um þann hóp í tillögnum. Einstaklingar með ódæmigerða/dæmigerða einhverfu og aðra sjúkdóma samhliða þurfa að fá sértæka endurhæfingu og er þeirra hvergi getið í tillögnum og þeir sem eru með þroskahamlanir eru útundan.

Fjarheilbrigðisþjónusta er af hinu góða og það sem koma skal á landsbyggðinni. Hins vegar er nauðsynlegt að undirbúa vel þá þjónustu og byggja upp traust áður en meðferð/endurhæfing fer fram.

Fjórdi liður tillagna að kerfislægum breytingum (bls. 35) kveður á um að staðlað matstæki byggt á alþjóðlegu flokkunarkerfi um færni, fötlun og heilsu (ICF) verði tekið í notkun. Embætti landlæknis lét þýða ICF-flokkunarkerfið og gaf styttri útgáfu þess út á bók á árinu 2015. Var sú vinna m.a. unnin með sérstökum styrkjum frá ráðuneytum menntamála, félagsmála og heilbrigðismála. Flokkunarkerfið í heild er aðgengilegt á sérstakri vefsíðu flokkunarkerfa, www.skafl.is.

Embættið hefur ekki gefið út fyrirmæli um notkun ICF-flokkunarkerfisins og er notkun þess í heilbrigðiskerfinu því valkvæð. Ef innleiða ætti WHODAS-matstækið þyrfti að þýða spurningalistann og leiðbeiningar og annast kynningar fyrir heilbrigðisstarfsfólk. Ljóst er að slíkt myndi hafa viðbótarkostnað í för með sér fyrir embættið.

Jafnframt er lagt til að aðlaga upplýsingakerfi heilbrigðisþjónustu að notkun ICF. Flokkunarkerfið hefur ekki verið uppfært frá því að það var gefið út. Ef ráðist yrði í að gera almenna notkun þess auðveldari þyrfti að ráðast í slíka uppfærslu, með tilheyrandi viðbótarþýðingum. Sú vinna, sem og tæknivinna við aðlögun upplýsingakerfa heilbrigðisþjónustu myndi hafa í för með sér viðbótarkostnað.

Það er því ljóst að ef farið yrði að ofanefndum tillögum varðandi ICF hefði það í för með sér viðbótarkostnað en myndi ekki rúmast innan fjárhagsramma, eins og tillögurnar gera ráð fyrir.

Smálegar ábendingar er varða frágang:

1. Númera myndir, það eykir skýrleika.
2. Á nokkrum stöðum kemur hugtakið bráðdeild fyrir, líklega ásláttarvilla.
3. Á nokkrum stöðum kemur hugtakið Vinnumálstofnun fyrir, líklega ásláttarvilla.
4. Samræma notkun hugtaksins Alþjóðaheilbrigðismálastofnun; er stundum eitt orð og stundum tvö orð.
5. Samræma notkun skammstafanna, t.d. SAK (ekki útskýrt), VMST (ekki útskýrt) fskjl/fylgiskjal.
6. Hafa númer á öllum fylgiskjöllum í lokin (vantar á fylgiskjal 1).
7. Embætti landlæknis skal skrifa með litlum staf nema í upphafi málsgreinar, þetta þyrfti að samræma.